

Christo fuerunt, quamvis non sub generalis pœnitentiæ notione; plane consequitur, pœnitentiã, quæ virtus eadem, quæ justitiã, locum in Christo habuisse, quatenus animum duntaxat disponit ad jus divinum servandum.

Atque hisce satisfactum ex iis, quæ pro objectione firmanda supra afferbantur. Soluta item est quæstio de subjecto remoto pœnitentiæ: nam ejus proximum subjectum esse voluntatem per se claret.

ARTICULUS III.

QUODNAM SIT OBJECTUM MATERIALE VIRTUTIS PŒNITENTIÆ?

10. *Nota.* Pœnitentiã dupliciter spectari potest: 1º. adæquate secundum completam rationem suam, et secundum actus omnes, quos exercere valet: in qua acceptione cum varia illi incumbant officia, materiã quoque universaliorẽ habet, in quam per actus tam prosequentes, quam aversantes fertur: sicut delectatio illicita est materiã, quam fugit castitas; e contra puritas corporis est ejusdem virtutis materiã amplectenda.

2º. Eadem virtus pœnitentiã plerumque in sensu ætiori sumitur, prout ex notione nominis retractationem facti prioris significat: quo in sensu exercet munus detestandi peccata a pœnitente commissa, deque illis dolendi, eaque omnino destruendi, atque in actibus istis præcise sistit. Secundum hanc acceptionem pœnitentiæ objectum maxime considerari solet: ex hujus enim materiæ notitiã virtutis ejusdem laxius sumptæ officia reliqua promptius conjici possunt.

11. *Dico.* Objectum materiale pœnitentiæ virtutis propriæ magis spectatæ est peccatum; mortale præsertim, a pœnitente ipso ante commissum, prout detestandum ac destruendum.

Prob. I. S. Scriptura objectum hoc pœnitentiæ designat: Lev. 5. v. 5. *Agat pœnitentiã pro peccato.* Ezech. 18. v. 21. *Si impius egerit pœnitentiã ab omnibus peccatis suis, quæ operatus est.* Et multa alia id genus testimonia in sacris litteris passim occurrunt. Ubi etiam pœnitentiã, ita propriè acceptã, peccatoribus attribuitur, ut Luc. 5. v. 32. *Non veni vocare justos, sed peccatores ad pœnitentiã.* Et Manasses in oratione, quæ sacrorum librorum canoni subnecti solet: *Non posuisti, inquit, pœnitentiã justis, qui tibi non peccaverunt.*

Prob. II. His concordant sententiæ Patrum, quas art. 4. attulimus. Accedit S. EPHREM, qui L. de judicio extremo c. 5. *Compunctio, inquit, remissionem delictorum nobis acquirit.* Et iterum S. JOAN. CHRYSOSTOMUS homil. 5. de Pœnitentiã (al. 7. opp. t. 2. p. 327. B.) vocat pœnitentiã *peccati constatorium*; et (p. 331. B.) *medicinã peccatã nostrã delentem.* Et Theologi cum Magistro dist. 14. et 17. et S. Thoma q. 85. art. 1. et 2. et q. præcedente a. 2. ubi dicit, actus peccatoris pœnitentis esse proximã materiã sacramenti pœnitentiæ: materiã autem illorum actuum esse ipsa peccata. Actus vero tales sunt virtutis pœnitentiæ.

Prob. III. Objectum materiale virtutis aversativæ est, quod opponitur honestati, quam virtus prosequitur: atqui peccatum violat jus divinum,

quod reparare sibi honestum ducit pœnitentiã; ergo peccatum est objectum materiã pœnitentiæ, cujus virtutis actus præcipuus est retractatio peccati.

12. Ex modo disputatis sequentiã porismata deducimus: 1º. Peccata venialia etiam objecta esse virtutis pœnitentiæ: nam si virtus ita in sensu largiore consideretur, displicet virtuti cuilibet peccatum veniale propter turpitudinem, quam unumquodque in speciẽ propria habet: ut leve mendacium, prout veracitati repugnat, ab hac virtute odio habetur ac detestationi: caritas peccatum veniale quodvis luget, in quantum Deo amico invisum est, et virtutis hujus theologicæ fervorem imminuit.

Quod si etiam virtus pœnitentiæ speciãtim et in acceptione magis propria spectetur, sub objecto suo adæquato peccata venialia comprehendit: quamvis enim hoc peccatum non tam propria Dei sit offensio, ac est culpa lethalis; revera tamen aliqualis est injuria, tum quod aliquo modo pugnet cum voluntate et lege Dei, tum etiam quod nec ordinetur, nec possit ordinari ad Deum ut finem ultimum, quo nostra omnia referri debent: quapropter etiam ab ingressu beatitudinis hominem retardat.

2º. Peccata habitualia ipsius pœnitentis objectum materiale proximum esse hujus virtutis. Nam, ut S. Thomas q. 85. a. 2. ad 1. ait, proprium virtutis hujus munus est, intendere destructionem peccati: solum autem habituale peccatum in peccatore resipiscente adhuc hæret quoad maculam et reatum; ergo hoc potest solum destruere, ut de actu præterito doleat, eumque detestetur: neque enim virtus ista solum fugit committere actum peccati, sed etiam statum ipsum peccati detestatur; cum peccatum habituale et actuale in eodem genere deformitatis conveniant, sicut actus et habitus bonus conveniunt in eadem honestate virtutis.

3º. Ejusdem virtutis pœnitentiæ objectum materiale proximum ac directum est peccatum omne, quod committi adhuc potest. Nam actus pœnitentis præcipui sunt tristitia de peccato commisso, ejusque detestatio, qui actus ambo sunt de malo præsentis, atque oriuntur ex odio, qui affectus malum secundum se respicit, præscindendo, præsensne illud sit, an absens. Ergo sicut hoc odium in pœnitente tristitiã ciet de peccato præsentis ejusque abominationem: ita in eodem excitat aversionem et fugam a peccatis absentibus et quasi ingruentibus. Id quod constat ex Conc. Tridentino Sess. 14. c. 4. ubi dicitur, veram pœnitentiã includere propositum non peccandi de cætero. Et ex illo 2. Cor. 7. v. 10. ubi Apostolus: *Quæ, inquit, secundum Deum tristitia est, pœnitentiã in salutem stabilem operatur*: nam cum pœnitentiã ipsa sit tristitia, pœnitentiæ actum alium operatur, hoc est, perpetuum odium et fugam peccatorum, quæ committi deinceps possent.

4º. Peccatum originale non est objectum pœnitentiæ virtutis propriæ sumptæ. Nam de peccato actuali est pœnitentiã propriæ, inquit S. Th. q. 84. a. 2. ad 3. *quia propriè dicimur pœnitere de his, quæ nostra voluntate commisimus... sed peccatum originale non est nostra voluntate peractum, nisi forte in quantum voluntas Adæ reputatur nostra, secundum modum loquendi, quo Apostolus Rom. 5. In quo omnes peccaverunt. In quantum tamen large accipitur pœnitentiã pro quacumque detestatione rei præteritæ, potest dici pœnitentiã de peccato originali.* Ex quibus conficitur, peccata aliena multo minus ad objectum pœnitentiæ pertinere, nisi prout sensu latiore accepta

tanquam simplex affectus justitiæ erga Deum ab omni injuria in Deum commissa abhorret.

5°. Cum habitus quilibet potentiæ appetitivæ primo ac proxime tendat in bonitatem finis, et propter hanc in objecta cætera; virtus quoque poenitentia per suos actus fertur prius in bonum cui, videlicet in jus divinum salvum servandum, tanquam in objectum suum proprium et immediatum, ac postea peccatum bono illi contrarium præcise ac generatim odit. Quod si peccatum præsens fuerit, excitatur maculæ hujus eruendæ desiderium. Porro suboritur dolor ex malo præsentem, et detestatio seu voluntas efficax peccatum destruendi. Sequitur deinde consultatio de mediis, et commodiorum mediiorum electio. Hæc excipit voluntas satisfaciendi læso Deo, et semetipsum puniendi, qua voluntate malum poenæ amatur. Denique propositum peccata quovis modo deinceps vitandi, totam actuum istorum seriem claudit. Ad quam quidem actuum plurium consecutionem poenitentia habitus absolute et in tota sua latitudine spectatus sese extendit.

Si autem pressius, ut in præsens consideratur poenitentia, prout in peccatum fertur per modum resipiscentiæ, tristitiæ, atque detestationis laboriosæ, quæ respiciat malum quodammodo præsens; actus ejus tendunt in peccatum tantum a nobis aliquando admissum, et quodammodo adhuc perseverans vel ratione maculæ habitualis, vel ratione reatus, pro quo nondum satisfactum sit, vel denique ratione denominationis extrinsecæ, qua vere dicitur olim fuisse a nobis perpetratum, licet quoad maculam et reatum sit jam expunctum.

13. *Obj. I.* Poenitentia proxime versatur circa destructionem peccati, quam potissimum intendit; ergo objectum poenitentia proximum et immediatum non est peccatum.

R. N. Cons. Ut objectum aliquod materia proxima virtutis esse dicatur, sufficit, hanc per actum aliquem circa illud immediate versari: at poenitentia per actus suos elicitos displicentiæ ac tristitiæ proxime aversatur peccata. Deinde si bonum ut obtinendum dicitur esse proximum objectum intentionis, seu spei, aut desiderii, cur non etiam respectu intentionis poenitentia peccatum, ut destruendum, sit objectum actus illius? Neque enim ibi sunt proprie duo objecta, sed unum cum respectu ad subjectum, cui obtinendum est, vel a quo est expellendum. De formali autem intentione vel expulsionem loquor, de qua procedit objectio: nam respectu subjecti vel mediiorum alia ratio esse potest.

Inst. Quando detestor peccatum, quia jus Dei violat, simul amo æqualitatem cum jure divino, quod peccato tollitur: atqui idem actus nequit esse amor et odium; ergo per actum poenitentia mediate tantum detestor peccatum.

R. D. M. Exæquationem juris divini simul amo formaliter *N.* virtualiter *C.*

D. etiam assumpt. Idem actus nequit esse amor et odium formaliter et respectu eodem *C.* virtualiter ac diverso respectu *N.* Potest etiam duplex actus esse, quorum prior sit voluntas satisfaciendi et compensandi illatam Deo injuriam, unde actus subsequens, aversio a peccato, imperetur: ubi nihilominus uterque actus ferretur in idem motivum formale, nempe in æqualitatem cum divino jure.

14. *Obj. II.* Peccatum actuale præteritum non amplius est: quod autem non est, non possum retractare; ergo poenitentia non retractat peccatum præteritum.

R. D. M. Peccatum præteritum amplius non est actu et physice *C.* non est habitu ac moraliter *N.* In peccato sunt actus et malitia. Actus gignit habitum vitiosum inclinantem ad actus similes. Malitia post se relinquit culpam habitualement, et reatum poenæ. Culpa habitualis complectitur maculam, offensam, et injuriam. Et macula quidem est duplex animæ peccatricis deformitas: altera, quæ consistit in respectu ad actum peccati præteritum moraliter permanentem; altera est privatio gratiæ, ut habet S. Thomas 1. 2. q. 86. a. 1. Offensa vero in eo sita est, quod homo per voluntariam defectionem a Deo, ipsi displiceat, et amicitia ipsius indignum se reddat. Injuria autem, quod violetur jus divinum, quo tenetur homo Deo fini ultimo plus adhærere, quam creaturis. Denique reatus est ortum ex peccato actuali morale debitum subeundi poenam. Ex hisce habitus vitiosus physice hæret in peccatore, cætera moraliter, vere tamen, et sunt omnia cum actu ipso præterito adhuc objective menti obversante objectum materiale proximum poenitentia, quæ illa aversatur, et quibus potest modis conatur abolere. Ac licet habitus peccati, ac reatus etiam omnis essent sublatis, justus tamen poenitens odit adhuc peccatum aliquando a se admissum, de actu hoc tristatur, optatque, nunquam illud a se admissum fuisse, quo modo illud detestatur et retractat.

Inst. 1. Peccatum habituale non est liberum, cum necessario sequatur ex actuali; ergo non est objectum poenitentia.

R. D. Ant. Peccatum habituale non est liberum antecedenter *N.* consequenter *C.* Qui deliberate eligit transgressionem legis, etiam culpam habitualement et reatum censetur velle. Quanquam et ista ambo liberum sit peccatori tollere; cum Deus poenitenti veniam sponderit.

Inst. 2. Si peccatum habituale est objectum proximum et immediatum poenitentia; ergo etiam peccatum originale erit tale objectum, cum et ipsum sit peccatum habituale.

R. N. Illat. Peccatum habituale est homini voluntarium per proprium actum: et ideo vere pertinet ad poenitentiam præcise consideratam, ut exercet actum contritionis et retractationis facti prioris. Peccatum autem originale non respicit actum proprium, per quem sit voluntarium. Igitur pertinet tantum ad poenitentiam largius sumptam, quæ est simplex affectus justitiæ ad Deum, et odit omnem statum injustitiæ, quacumque ratione contractum.

ARTICULUS IV.

UTRUM OMNE PECCATUM SIT OBJECTUM VIRTUTIS POENITENTIAE?

15. *Nota.* Dubitationem istam S. Thomas q. 96. a. 1. ita proponit: *Utrum per poenitentiam omnia peccata removeantur?* ac duobus modis, ait, intelligendum hoc esse, uno, an omnis peccator possit agere veram poenitentiam; an vero ob multitudinem et gravitatem peccatorum quidam ita a Deo deserantur, ut nunquam sint auxilium gratiæ ad recte poenitendum habituri?